

T. C.
İSTANBUL

Şehremaneti Hecmuası

Şehremaneti tarafından ayda bir çıkarılır

Yıl : 6

Temmuz, Ağustos 1930

Sayı : 71-72

İKİ ESER, BİR FİKİR

Maarif Vekâleti İstatistik Müdürü Memduh Turgut Bey, senelerdenberi sarfettiği himmet ve gayretler neticesinde « Memleket Albümü » unvan altında büyük bir albüm hazırlıyarak Maarif Vekâleti Celilesine takdim etmiş ve bu eser, Milli Talim ve Terbiye Dairesice takdirle karşılanmıştır.

Albüm, Türkiye'nin bütün büyük şehirlerine ait tabiat manzaralarının, arkeolojik kıymeti haiz eski mimari mahsullerinin, mektep ve hükümet konağı gibi bellibaşlı binaların ve nihayet halk hayatı tezahürlerinin ve mahalli kıyafetlerin muhtelif resimlerini ihtiva etmekte olup iki muazzam cilt halindenir.

Abiren tetkik etmek fırsatını bulduğumuz albümdeki malzeme, tealluk ettikleri şehirlerin isimlerine nazaran hece harfleri sırasile umumî bir tasnife tabi tutulduktan sonra, tabiat manzara-

Netice hakkında şimdiden bir şey söylenemez, çünkü şu satırlar yazılırken henüz nazariyat sahasında idi. Belediye kanununun tatbikatını tayin ve tesliledecek nizamnameler ve talimatlar henüz nesredilmemişti. Yalnız tercüman hissiyatları olarak şu kadar denilebilirki belediyeciler bu devri Cumhuriyetin feyzile ve Cumhuriyet ricalının hüsnü niyetile mütenasip ve sayılan devirlerin kâfesine icraat ve imarat ve bilhassa tezyidi varidat itibarıyla tefevyuk etmiş bir halde görmek ister ve son Şehremini ilk Belediye Reisi olan İstanbul Valisi Muhiddin Beyfendinin buna da muvaffakiyetini temenni eder.

OSMAN NURİ

ları, eski eserler, resmi ve hususî büyük binalar, halk hayatı, mahalli kıyafetler yekdiğerini takip etmek üzere tekrar hususî bir nizam ve tertip altına alınmıştır.

Albümün tanziminde munhasıran tedrisi ve terbiyevî bir gaye takip edilmiş ve eserin teşekkülüne göre fikrimizce bu hususta azamî muvaffakiyet kazanılmıştır. Heyeti umumiyesine şöyle bir göz gezdirmekle albümün ne kadar ciddi bir mesaiden geçmiş olduğu kolaylıkla anlaşılabileceği gibi, ayrı ayrı her sahifesi üzerinde durmak suretile de kıymetinin yüksekliği hakkında کافی bir fikir eldeedilebilir.

Albümde her Türk vilâyetine tahsis edilmiş olan kısımlar arasında İstanbul için ayrılmış bir kısım da mevcuttur. Diğerlerine nisbette daha zengin olan bu kısım, muhtevi bulunduğu maddelerin gösterdiği tenevvü cihetinden baki-katen dikkate şayandır. Esasen gerek tabii güzellikleri ve iklim hususiyetleri, gerek eski ve yeni mimari abidelerinin çokluğu, gerekse içinde mütekâsif hayat ve faaliyetin mahiyet ve inkişaf tarzı itibarile memleketimizde naziri bulunmayan İstanbul, albümde tarihinin her safhası ve bütün ihtişamile ve şimdiki simasının tek mil gizgilerile pek kuvvütlü bir şkilde yaşamaktadır.

Tedrisi ve terbiyevî gayesinden sarf-nazar, muhtevasına nazaran albüm, bir propaganda eseri de sayılabilir. Albümün bu bakımdan mütalâası, onun kıymetini bir kat daha arttırırsa gerektir. Çünkü propaganda vasıtaları çok az olan yurdumuz, tanımağa ve tanıtl-

mağa bu gün her zamandan fazla mühtaç ve bu ihtiyacın teminine hizmet edecek teşebbüslerin en küçüğü bile bizce pek ehemmiyetlidir. Bu sebeple albümün der'uhte ettiği işler meyamında memleketimizin tanınmasına matuf olan vazifesi bihakkin zikre lâyıktır, denilebilir.

Böyle iki cepheden, hem tedrisi ve terbiyevi gayesi, hem de propaganda kıymeti itibarile müfit olan « Memleket Albümü » nden bahsederken, hatırladığımız diğer bir eser var ki, o da Alman Halk Bilgisi Atlası Cemiyetinin Merkez Heyeti Müdürü Dr. Fritz Boehm tarafından neşredilmiş olan « Alman Halk Bilgisi Takvimi » dir.

Bir senedeki haftaların adedi kadar yaprağı olan bu takvimin her sahifasında Alman Halk Bilgisine ait çok nefis bir surette basılmış bir resim ve resimlerin altında en çoğu on beş satırı geçmiyen, fakat pek faydalı malumatı, havi olan yazılar vardır. Resimlerin ve yazıların başlıcaları Alman halk kıyafetine, köy ve köy evleri tiplerine, muhtelif yerlere müteallik maballı merasına, Alman halkının san'atına, dini ve içtimai âdet ve an'anelerine, ve eşyasına ve kendi elinden çıkmış olan mahsullerine tealluk etmektedir. Meselâ, meşin üzerine kabartma usulile yapılmış günleri, bayramları muhtelif timsallerle gösteren köylü takvimi, beşikler, darbımesellerin temsili resimleri, dini ve içtimai timsalleri havi bayraklar, arı kovanları, süslü dolap kapakları, kâğıttan makasla oyulup yapılmış şekiller, mezar taşları, tandırlar, oyuncaklar ve saire bu meydana.

Dr. Fritz Boehm, takvimin tanziminde takip edilen maksadı izah ederken diyor ki: « Alman Halk Bilgisi, tahsil ve tedris müesseselerinin dar odalarından

taştı ve son zamanlarda halk muhitlerine yayıldı, Yurt sevgisi ve onun hususiyeleri hakkındaki alaka, masal, menkabe türkü, ahlâk, âdet ve itiyat gibi kökü halkta olan şeyleri aramaktaki zevk, Halk Bilgisinin, halkın aklı ve cevheri hakkındaki esasları tesbit etmek gayesini gözettiğinin idrak edilmesi, ona halk tabakası arasında çok traftar kazandırdı. Bu vadideki edebiyat ölçüsüz bir surette artıyor, teşkil olunan cemiyetler, neşrolunan eserler, Darülfünunlara, büyük küçük her tedris müessesesine ve halk mekteplerine seneden seneye daha fazla nüfuz ediyor. Bu takvim, Halk Bilgisi ilmine yeni taraftarlar kazanmak ve eski taraftarlarının yeni gayretlerine vesile olmak gayesini gözetmektedir. »

Bu izaha nazaran « Alman Halk Bilgisi Takvimi » nin ilmi bir eser telakkisi pek alâ mümkündür. Fakat takvim, bu ilmi hüviyetine rağmen daha başka bir maksat ta takip ediyor ki, oda halkın hayatına ve hususiyetlerine varıncaya kadar Almanya'yı bütün cihana tanıtmaktır. Filyakı, takvim bu işi ifa edecek derecede mükemmel olduktan sonra sırf bunun için tertip edilmiş bir vasıtayı andırmaktadır. Takvimi tetkik ederken bize öyle geldi ki, Alman halk hayatı ve san'atı için bir propaganda unsuru karşısındayız. Çünkü eser, derhal bu hayat ve san'ata dikkati celbedecek kadar cazibeye ve aynı zamanda her seviyenin kendine göre istifadesini temine kifayet edecek bir bünyeye maliktir.

Yukarıdanberi verdiğimiz tafsilat, gerek « Memleket Albümü » nün, gerek « Halk Bilgisi Takvimi » nin biri Türkiye'yi, diğeri Almanya'yı dünyaya tanıtmak hususunda ne büyük bir vazife ifa edeceğini anlatmıştır, sanırız. Şu halde bu iki eser önünde biraz düşündükten

sonra İstanbul Şehremanetinin bir «Şehir Albümü» hazırlıyarak neşretmesi lüzumunu hatırlamamak kabil olmuyor. Filhakika, Türkiye'nin her tarafı gibi İstanbul'unda bilhassa Avrupa'ya tanıtılması tatmini kat'i bir vecibe halini alan bir ihtiyaç olduğuna göre, böyle bir albüm, bu yolda çok mühim bir adım ve en hayırlı ve fîli bir teşebbüs olacaktır. Pek uzun ve ağır mesaiyi ve pek büyük mali külfetleri istilzam etmiyen bu teşebbüsten doğacak faydalı reticeler ise, hiç bir mukay ile ölçülemeyecek derecede şümullu bir mahiyet arzedecektir.

Şehir Albümü bir taraftan yabancılara ve diğer taraftan bütün millettaşlara İstanbul'u öğretecek, sevdirecek, bunun haricinde şehrin gizli kalmış güzelliklerini meydana koyarak hepimizi beldemizin cazibe merkezleri hakkında tenvir eyliyecektir.

Bu gün artık tahakkuk etmiş bir keyfiyettir ki, herhangi bir madde veya müesseseyi sevmek ve onunla alakadar olmak için mutlaka bilmek lâzımdır, idrak edilmeyen bir hadiseye yakınlık hissetmek haysalaya sığmıyan, hatta tasavvuru imkânsız bir harekettir. Beynelmilel Turizm ittifakı yedinci heyeti umumiye içtimasını açarken irat buyurdıkları nutukta muhterem Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Beyfendi «Yaklaşmak ve birleşmek için birbirini iyi anlamak ve anlaşmak için de müteakibilen ve en geniş bir şekilde yekdiğerini tanımak lâzımdır.» diyerek bu noktayı çok güzel izah etmişlerdir.

Medeniyet âleminin her köşesinde tanınmak, muhabbet celbetmek asrımızda her milletin takip ettiği gayelerden biridir. Diğer memleketlerde bu maksatla ihtiyar edilen ağır külfetler teaddüt ve teakup edip gitmekte, tanımak hu-

susundaki mesai, ileriledikçe hummalı bir mücadele manzarası almaktadır. Bu bahiste diğer milletlerin nasıl çalıştıklarını göstermek için şu misali zikredelim :

Epeyce müddetdenberi İstanbul'daki Japon Sefarethanesi Emanet Kütüphanesine İngilizce bir mecmua gönderir. Şeklinin ve başlığının nefaseti itibarile dikkate şayan olan bu mecmuanın sahi-faları Japonya'ya ait makaleler ve istatistiklerle doludur. Japonya'nın ticaret ve senayine, edebiyatına, musikisine, ressamlığına, maarif ve spor hayatına, halk âdet ve merasimine, siyasetine, harp ve ticaret filolarına, tayyareciliğine hasılı Japonlara ıfiteallik dünya yüzünde ne varsa hepsine dair istenilen malumatı bu mecmuada toplu bir halde bulmak kabildir. Ayrıca renkli ve karakalem resimlerin ilavesile bir kat daha zenginleştirilen mecmua bir sergide teşhir edilen eşya gibi bir göz üstüne kavranacak şekilde Japonya'yı teşhir eder. İşte bu mecmua bir propaganda eseridir ki, cihanın her tarafında muayyen zamanlarda muntazaman tevzi edilir ve Japonya ile ikinci ve üçüncü derecede alakadar ülkelere bile sevkolunur. Sırf kendisini tanıtmak arzusuile dünyanın bir ucunda bulunan Japonya'nın katlandığı bu zahmet diğer milletlerin bu hususta nasıl bir faaliyete koyulduğunu vuzuhla anlatan bir numunedir.

Şu halde bizim de tanınmak vesilelerini durmaksızın aramamız ve bunu tesadüfün lutfundan beklemiyerek kendi elimizle hazırlamamız, icap ediyorsa bunun için fedakârlık yapmamız uhtemize düşen vazifelerden biri olsa gerektir. Bu vazifemizin ifasını teshil edecek vasıtalarından birincisi değilse bile her halde biri «Şehir Albümü» dır.

Şehir Albümü , (A) İstanbul'un bütün güzel manzaralarını , (B) Asarı atikasını , (C) Yeni mimari abidelerini , (D) Hükümet, Belediye, Maarif müesseselerini , (E) Sanat teşekküllerini , (F) Mesire ve eğlence yerlerini , (H) Sokak ve meydanlarını , (K) Halk hayatının muhtelif safhalarını gösterir san'atkâra ne levhalar halinde fotoğrafları ihtiva edecek ve her resmin altında ona ait izahî beş on satır yazılmış olacaktır. Suyun, ziyanın, havanın bînbir oyunile her gün yeni bir bedia husule getiren sahillerimizin , ufuklarımızın esrarını faşederek hayran gözler, meclup kalpler kazanmak için ne yapmak ıktiza ediyorsa

albümde bunlar göz önünde bulundurulacaktır. Albüm tanzim olunurken işin san'at tarafı hiç ihmal edilmeyerek bu hususta azami bir itina gösterilmek en ehemmiyetli bir noktadır. Bu cihetle teşebbüsün yürütmesinde Müzeler İdaresinin Güzel San'atlar Akademisinin, Güzel San'atlar Birliğinin yardımını temin etmek faydalı olmaktan hali kalmaz.

Şehir Albümü, İstanbul'un propagandası için vücade getirilecek ilk eser, binaenaleyh ilk adımdır. Bu şerefli adımı atmakta isticat etmek pek yerinde bir hareket olur itikadındayız.

M. H.

